

КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ІВАНА ОГІЄНКА

Історичний факультет
Кафедра політології та філософії

Кваліфікаційна робота
магістра

з теми: **«ПОЛІТИЧНІ НАСЛІДКИ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: ВПЛИВ НА
СУВЕРЕНІТЕТ ДЕРЖАВИ»**

Виконала: студентка II курсу
Р1-М24з групи
спеціальності 052 Політологія
Вонсович Анастасія Геннадіївна

Науковий керівник:
Найчук А.В., кандидат філософських
наук, доцент, доцент кафедри політології
та філософії

Рецензент:

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ ДЕРЖАВНОГО СУВЕРЕНІТЕТУ	8
1.1. Поняття суверенітету в розвитку політико-правової теорії	8
1.2. Типологія суверенітету в сучасній політичній науці	24
1.3. Сутність та ключові ознаки державного суверенітету	29
РОЗДІЛ 2. ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ТА ТРАНСФОРМАЦІЯ ДЕРЖАВНОГО СУВЕРЕНІТЕТУ	42
2.1. Концептуальні підходи до розуміння глобалізації та її ключові характеристики	42
2.2. Вплив глобалізації на суверенітет держави	49
2.3. Механізми адаптації держав до глобальних викликів	58
ВИСНОВКИ	66
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ	70

ВСТУП

Актуальність дослідження. Процес глобалізації, що охопив усі аспекти сучасного життя, істотно вплинув й на трансформацію функціонування держав, змінюючи їх роль у міжнародній системі та впливаючи на ключове поняття їх суверенітету. Глобалізація значним чином сприяє розвитку інтеграційних процесів, міжнародної співпраці, технологічного прогресу тощо, але, водночас, вона спричиняє також й появу низки викликів, зокрема щодо збереження суверенітету держав.

З одного боку, сучасні держави змушені адаптуватися до умов глобалізації, вступаючи до міжнародних організацій, укладаючи багатосторонні угоди та відкриваючи свої економіки для зовнішнього впливу. З іншого боку, такі процеси часто супроводжуються зниженням рівня їхньої автономії щодо прийняття рішень, залежністю від міжнародних фінансових інституцій та тиском глобальних гравців, зокрема транснаціональних корпорацій.

Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій в сучасному світі, став також важливим елементом глобалізації, що сприяв як розширенню демократичних процесів, так й втручання у внутрішні справи держав через дезінформацію, маніпуляції суспільною думкою, кібератаки тощо. Все це ставить під загрозу традиційне розуміння суверенітету як абсолютної влади держави в межах власної території.

Наукові дискусії навколо проблеми впливу глобалізації на суверенітет держав набувають особливого значення в контексті сучасних геополітичних процесів та криз, включаючи військові конфлікти, економічні санкції, міграційні виклики чи екологічні катастрофи. Аналіз політичних наслідків глобалізації дає змогу краще зрозуміти, як сучасні держави можуть адаптуватися до нових реалій, зберігаючи при цьому свою ідентичність та суверенітет. У цьому контексті дослідження політичних наслідків

глобалізації та їхнього впливу на суверенітет держави є актуальним як з наукової, так і з практичної точки зору.

Метою кваліфікаційної роботи є визначення та характеристика впливу наслідків глобалізації на суверенітет сучасної держави. Означена мета зумовила реалізацію наступних **завдань**:

- проаналізувати основні підходи до визначення поняття суверенітету в політико-правовій теорії;
- охарактеризувати існуючі класифікації суверенітету в сучасній політичній науці;
- визначити сутність державного суверенітету та розкрити його ключові ознаки;
- розкрити зміст глобалізації та охарактеризувати її головні ознаки й концептуальні підходи до її розуміння;
- висвітлити основні напрями впливу глобалізаційних процесів на державний суверенітет;
- визначити механізми адаптації держав до глобальних викликів.

Об'єктом дослідження виступає суверенітет як одна з ключових властивостей сучасної держави.

Предметом дослідження є вплив глобалізаційних процесів на суверенітет держави, а також механізми його збереження та адаптації в умовах глобалізації.

Проблематика державного суверенітету має глибоку теоретичну традицію, що відображається у значному масиві праць як зарубіжних, так і вітчизняних дослідників. Теоретичну основу дослідження сформували роботи таких класиків зарубіжної політичної думки, як Ж. Боден, Г. Гегель, Т. Гоббс, Г. Гроцій, Г. Кельзен, Д. Локк, Н. Макіавеллі, Ш. Монтеск'є, Ж.-Ж. Руссо, А. Токвіль, Л. Ясперс та інші.

Подальший розвиток теоретичних концепцій суверенітету здійснювали такі зарубіжні дослідники, як А. Гамільтон, Л. Дюгі, А. Есмен, П. Лабанд, С. Краснер, Ж. Марітен, Д. Медісон, М. Оріу, В. Уїллоубі, К. Шмітт та інші, які

розширили поняття суверенітету в контексті інститутційного розвитку держав, федералізації, міжнародного права та демократичних процесів.

У вітчизняній науковій традиції питання державного суверенітету також знайшло широке відображення. Воно досліджувалося такими українськими науковцями, як О. Батанов, Ю. Байдін, Ю. Бисага, Ю. Битяк та І. Яковюк, Ю. Волошина, В. Гапотій, А. Колодій, І. Куян, М. Майніна, В. Маркітанов, А. Найчук, Л. Рябовол, М. Саракуца, Т. Сергієнко, О. Скрипнюк та А. Крусян, С. Стеценко, І. Троян, М. Українець, В. Федоренко, Ю. Шемшученко та інші.

Окремий напрям історіографії становлять праці, присвячені дослідженню різних аспектів глобалізації. Серед сучасних українських дослідників варто відзначити В. Андрущенка, О. Бабкіну, О. Білоруса, І. Бураковського, В. Горбатенка, В. Денисенка, Г. Зеленько, А. Литвиненко, Ю. Пахомов, Ю. Римаренко, С. Троян, Ю. Шайгородського, Л. Шкляр та інші.

У даному контексті варто також згадати колективну монографію «Державний суверенітет в умовах глобалізації: теорія і практика» [14] де поряд із іншими аспектами аналізуються сучасні підходи до розуміння державного суверенітету, дискусії щодо його трансформації в умовах глобалізації та способи визначення ступеня суверенності держав.

Впливу глобалізаційних процесів на суверенітет держави та її адаптації до глобальних викликів присвітили свою увагу В. Березневич-Ломанюк, Р. Войтович, Б. Глозов та Л. Калинюк, Л. Грінін, У. Кузьменко, В. Співак, І. Троян, Л. Удовика, М. Хаустова, Д. Шайхет та інші.

Методи дослідження. У процесі дослідження політичних наслідків глобалізації та їхнього впливу на суверенітет держави було застосовано комплекс наукових методів, що забезпечили всебічність, об'єктивність та системність отриманих результатів. До них належать методи аналізу й синтезу, системний, порівняльний, інституціональний та історичний.

Методи аналізу й синтезу були задіяні для опрацювання теоретичних концепцій суверенітету та глобалізації, представлених у працях вітчизняних і

зарубіжних дослідників. Це дозволило систематизувати наукові підходи, виокремити ключові характеристики суверенітету та окреслити його сучасні інтерпретації.

Системний метод використовувався при розгляді державного суверенітету як цілісного політико-правового інституту, що функціонує у взаємодії з глобальними економічними, інформаційними та політичними процесами. Його застосування дозволило виявити структурні зрушення суверенітету та механізми його трансформації під впливом глобалізаційних чинників.

Порівняльний метод був використаний для аналізу типології суверенітету в сучасній політичній науці, а також дозволив зіпівставити різні моделі суверенітету держав в контексті сучасних глобалізаційних процесів.

Інституціональний метод дозволив оцінити роль міжнародних організацій, транснаціональних корпорацій та глобальних норм у трансформації суверенітету держави.

Історичний метод забезпечив комплексний аналіз еволюції концепту суверенітету, зокрема з урахуванням того, як глобалізаційні процеси змінюють зміст і функції державної влади.

Теоретичне та практичне значення дослідження полягає у всебічному науковому осмисленні трансформації державного суверенітету в умовах глобалізації, узагальненні ключових теоретичних підходів до його розуміння та виявленні нових аспектів функціонування суверенітету в глобальному середовищі. Отримані результати поглиблюють уявлення про взаємодію між державою та глобальними процесами, сприяють подальшому розвитку політичної теорії суверенітету.

Практичне значення кваліфікаційної роботи полягає у можливості використання отриманих результатів для формування рекомендацій, спрямованих на зміцнення державної спроможності, вдосконалення механізмів політичної взаємодії України з глобальними акторами та вироблення ефективних стратегій збереження й модернізації національного

суверенітету. Матеріали дослідження можуть бути застосовані у подальших наукових розвідках, а також у підготовці навчальних курсів, підручників і посібників з теорії держави, глобалізаційних процесів, міжнародних відносин та державної політики.

Публікації. Результати роботи представлені у наступних матеріалах:

1. Вонсович А. Вплив глобалізації на трансформацію суверенітету держави. *Філософ і Я: наукові розвідки студентів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка* : наук. журнал / гол. ред. А.В. Найчук. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2025. Випуск 10. С. 21-25.

Структура дослідження. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, двох розділів, шести підрозділів, висновків, списку використаних джерел та літератури. Обсяг основного тексту роботи становить 69 сторінок. Список використаних джерел та літератури налічує 57 позицій.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило з'ясувати, що:

1. Аналіз основних підходів до визначення поняття суверенітету свідчить, що його зміст сформувався як результат тривалої еволюції політико-правової думки. Перші уявлення про верховенство влади сформувалися ще в античних і середньовічних традиціях, де ключовими були ідеї політичної самодостатності, повноти компетенції та морально-релігійного авторитету. Однак саме мислителі Нового часу, насамперед Ж. Боден та М. Падуанський, надали суверенітету концептуально завершеної форми як властивості державної влади, що характеризується абсолютністю, неподільністю та верховенством. Цей підхід заклав підвалини класичного етатистського розуміння суверенітету.

Паралельно сформувався концепт народного суверенітету, розвинений Дж. Локком, Ш. Монтеск'є та Ж.-Ж. Руссо. Він змістив центр політичної легітимації від держави до народу, обґрунтувавши тезу про первинність суспільної волі та договірний характер влади. Відтак у політико-правовій теорії з'явилась стійка дихотомія між державним та народним джерелами суверенітету.

Подальший розвиток політико-правової думки XIX – початку XX століття заклав підґрунтя підходу, в межах якого суверенітет розглядається як властивість правопорядку. У XX столітті, під впливом розширення міжнародного права, функціонування наддержавних інституцій та росту глобальної взаємозалежності, поняття суверенітету набуває рис відносності, диференціації та відповідальності. Відповідно під суверенітетом сьогодні варто розуміти політико-правову властивість держави та її народу, що виражає верховенство й самостійність у здійсненні публічної влади, забезпечену правовим порядком і водночас обмежену міжнародними нормами та взаємозалежністю сучасного світу.

2. У політико-правовій теорії сформувалися кілька стійких класифікацій суверенітету. Базовою залишається дихотомія внутрішнього та зовнішнього суверенітету, що відображає два ключові виміри державної влади: верховенство всередині території та незалежність назовні. Іншим важливим напрямком типологізації є розмежування народного, національного та державного суверенітету, що відображає різні джерела легітимації влади.

Важливим аспектом типологізації є розрізнення суверенітету де-юре та де-факто, що фіксує відмінність між формальним міжнародно-правовим статусом та реальною спроможністю держави реалізовувати владу.

Глобалізація та інтеграція спричинили розвиток концепцій спільного, об'єднаного та диференційованого суверенітету. У цих підходах суверенітет розглядається не як абсолютний і замкнений ресурс, а як функціонально делегований інструмент, який держава може частково передавати наднаціональним інституціям задля підвищення ефективності управління.

3. Державний суверенітет постає як історично обумовлена політико-юридична властивість сучасної держави, інтегральна характеристика державності, що поєднує внутрішнє верховенство та організаційну єдність влади з зовнішньою незалежністю й рівноправністю, забезпечуючи реальну спроможність держави здійснювати власну політику та підтримувати стабільність конституційного ладу.

Сутність державного суверенітету концентрується у двох базових елементах: верховенстві державної влади щодо всіх інших проявів влади в межах країни та незалежності у взаємовідносинах з іншими державами, що забезпечує можливість самостійно формувати й реалізовувати внутрішню та зовнішньополітичну стратегію. Ключові ознаки державного суверенітету – верховенство, незалежність, єдність і неподільність, а також невідчужуваність.

Водночас у сучасних умовах державний суверенітет не є абсолютним у прикладному вимірі, оскільки його реалізація може обмежуватися

міжнародно-правовими нормами та вимогами глобальної взаємозалежності, що актуалізує проблему меж невтручання та міжнародної відповідальності держави.

4. Глобалізація розглядається як закономірний, історично вкорінений і системний етап еволюції людства, що охоплює всі сфери суспільного життя та радикально змінює конфігурацію соціально-економічних, політичних і культурних зв'язків. Вона інтерпретується як багатовимірний і багаторівневий процес інтенсифікації взаємозалежності, пов'язаний зі «стисканням» простору й часу, коли події в одному регіоні набувають структурного впливу на інші, а також із формуванням нових форматів взаємодії між державами, суспільством і транснаціональними акторами.

Водночас сучасні наукові підходи наголошують на внутрішній суперечливості глобалізаційної динаміки. Поряд із поглибленням інтеграції та взаємопов'язаності вона водночас генерує нерівномірність розвитку та сприяє ієрархізації світової системи за моделлю «центр – периферія». Така структура зумовлена асиметрією доступу до технологій, капіталу, інформаційних ресурсів і механізмів інформаційного впливу.

Ключовими характеристиками глобалізації є: системоутворюючий характер, всеохоплюваність, багатовимірність, нерівномірність і асиметричність розподілу вигід і витрат, а також амбівалентність наслідків.

5. Під впливом глобалізаційних процесів державний суверенітет зазнає суттєвих трансформацій, оскільки зростання взаємозалежності змінює традиційний баланс між внутрішньою та зовнішньою автономією держави й спричиняє перерозподіл владних ресурсів між національними та наднаціональними інституціями. У цих умовах суверенітет дедалі виразніше постає динамічною здатністю держави діяти в системі глобальної взаємозалежності.

Уряди змушені ухвалювати рішення в умовах скорочення часових меж, зростання ролі зовнішніх чинників, посилення нормативного впливу міжнародного права та діяльності наднаціональних інститутів. Це об'єктивно

звужує автономію національної політики й ускладнює реалізацію стратегічних пріоритетів виключно внутрішніми інструментами. Хоча формальні атрибути суверенітету зберігаються юридично, реальна здатність держави контролювати ключові економічні, інформаційні та безпекові процеси істотно змінюється.

Обмеження суверенних повноважень зумовлене не лише зовнішнім тиском глобальних процесів, а й результатами усвідомленого політичного вибору самих держав. Участь у міжнародних організаціях чи об'єднаннях передбачає добровільне делегування частини компетенцій наднаціональному рівню заради підвищення стабільності, прогнозованості та доступу до механізмів глобального управління.

6. У сучасних умовах глобальної взаємозалежності держава вже не може зберігати суверенітет у його традиційному, виключно автономному розумінні. Адаптація держави до глобальних викликів здійснюється через комплекс інституційно-правових, безпекових, економічних, цифрових і соціокультурних механізмів, що забезпечують узгодження національної політики з міжнародними нормами та підвищують ефективність державного управління в багаторівневому міжнародному середовищі.

Добровільне делегування окремих повноважень, участь у міжнародних форматах, цифровізація управління, модернізація безпекової системи та підтримка національної культурної ідентичності виступають інструментами зміцнення суверенітету. Внаслідок цього формується новий формат суверенітету, заснований на здатності держави захищати свої національні інтереси, підтримувати легітимність рішень та ефективно реагувати на транснаціональні загрози.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Бабкіна О. Боден, Жан. ВУЕ. Велика українська енциклопедія. URL : https://vue.gov.ua/Боден,_Жан
2. Байдін Ю.В. Державний суверенітет і його межі в умовах європейської інтеграції (питання теорії) : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 – теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень. Харків, 2012. 244 с. URL : https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/7860/1/Baydin_2012_dis.pdf
3. Березневич-Ломанюк В. О. Глобальний суверенітет: виклики та перспективи. Правові новели: науковий бюридичний журнал. 2024. № 22. С. 75-81. URL : http://legalnovels.in.ua/journal/22_2024/12.pdf
4. Березневич-Ломанюк В. О. Вплив глобалізації на суверенітет держави. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2023. № 4. С. 3-7. http://apnl.dnu.in.ua/4_2023/1.pdf
5. Березневич-Ломанюк В. О. Суверенітет сучасної держави в умовах глобалізації : дис...доктора філос. / Національний університет «Одеська юридична академія» Одеса, 2024. 229 с. URL : <https://dspace.onua.edu.ua/items/76bc3972-8dc7-4211-9eba-6cccf8afa22f>
6. Бойко О. Суверенітет. ВУЕ. Велика українська енциклопедія. URL : <https://vue.gov.ua/Суверенітет>
7. Войтович О. Вплив глобалізації на систему державного управління (теоретико-методологічний аналіз) : монографія / за заг. ред. д-ра філос. наук, проф. В. М. Князева. Київ : Вид-во НАДУ, 2007. 680 с. URL : https://duikt.edu.ua/uploads/l_1730_61619363.pdf
8. Волошина Ю. Національний суверенітет: право розуміння та практика забезпечення : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 – теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень / Національна академія внутрішніх справ. Київ, 2015. 197 с. URL :

<https://elar.naiu.kiev.ua/server/api/core/bitstreams/68c6ce87-c8e7-423a-bf9c-c45fc1b89337/content>

9. Гапотій В. Д. Теоретичні та практичні аспекти суверенітету народу, нації та держави : автореф. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 – теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень / Національний університет внутрішніх справ. Харків, 2005. URL : <https://referatu.net.ua/referats/7569/158644>

10. Гоббс Т. Левіафан, або Суть, будова і повноваження держави церковної та світської. Київ : Дух і Лутера, 2000. 600 с. URL : https://shron1.chtyvo.org.ua/Thomas_Hobbes/Leviafan_abo_Sut_budova_i_povno_vazhennia_derzhavy_tserkovnoi_ta_svitskoi.pdf

11. Глобальна економіка : навчальний посібник / Н.М. Вдовенко, Л.В. Богач, В.Л. Гераймович, К.С. Кваша, М.М. Павленко. Київ : НУБіП України, 2017. 319 с. URL : https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u204/posibnik_gl.ek_.pdf

12. Демиденко Г.Г. Історія вчень про право і державу : підручник. Харків : Консум, 2004. 432 с. URL : <http://politics.ellib.org.ua/pages-3906.html>

13. Державний суверенітет. Енциклопедії сучасної України. URL : <https://esu.com.ua/article-26188>

14. Державний суверенітет в умовах глобалізації: теорія та практика : монографія / Н. А. Бабарикіна, Н. В. Горло, М. Ф. Заболотна, О. М. Кіндратець, Т. І. Сергієнко; за заг. ред. О. М. Кіндратець. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2022. 226 с. URL : <https://dspace.znu.edu.ua/jspui/bitstream/12345/11735/1/0051974.pdf>

15. Дюгі Л. Конституційне право: Загальна теорія держави. Одеса : Юридична література, 2005. 1008 с.

16. Енциклопедичний політологічний словник / упор. В.П.Горбатенко; за ред. Ю.С. Шемшученка, В.Д. Бабкіна, В.П. Горбатенка. 2-ге вид., доп. і перероб. Київ : Генеза, 2004. 736 с.

17. Інформаційне суспільство в Україні: глобальні виклики та національні можливості: аналіт. доп. / Д. В. Дубов, О. А. Ожеван, С. Л. Гнатюк. Київ : НІСД. 2010. 64 с. URL : <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi19/0012313.pdf>
18. Кармазіна М. Суверенітет: еволюція витлумачення поняття та розвитку явища. URL : https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/karmazina_suverenitet.pdf
19. Колодний А. Лжесидорові декреталії. ВУЕ. Велика українська енциклопедія. URL : https://vue.gov.ua/Лжесидорові_декреталії
20. Конституція України. РАДА. Законодавство України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-вр#Text>
21. Куян І. А. Суверенітет: проблеми теорії і практики: конституційно-правовий аспект : монографія. Київ : ВЦ «Академія», 2013. 558 с.
22. Мак'явеллі Н. Флорентійські хроніки. Державець. Харків : Фоліо., 2007. 511 с. URL : https://shron1.chtyvo.org.ua/Machiavelli_Niccolo/Derzhavets.pdf
23. Машура Х. Еволюція поняття «суверенітет». Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили]. Сер.: Політологія. 2013. Т. 212. Вип. 200. С. 78-81. URL : <http://politics.chdu.edu.ua/article/view/76303/71906>
24. Найчук А. Державний суверенітет в глобальній світобудові. *Політологічні студії*. 2015. Вип. 4. С. 89-99. URL : <http://jnas.nbu.gov.ua/article/UJRN-0000539312>
25. Найчук А., Маркітантов В. Роль та значення національної держави в умовах сучасних моделей забезпечення колективної безпеки. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. 2024. Випуск 3 (63). С. 58-63. URL : <https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/7aa62738-f675-4612-9670-1f52d24f86d8/content>

26. Національний суверенітет України в умовах глобалізації: Національна доповідь. Київ : Парламентське вид-во, 2011. 112 с. URL : https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/suverenitet_159.pdf

27. Основи демократії : навч. посіб. для студентів вищ. навч. закладів / [авт. колектив: М. Бессонова, О. Бірюков, С. Бондарук та ін.; за заг. ред. А. Колодій. Вид. 2-ге, стереотипне. Київ : Вид-во «Ай Бі», 2004. 668 с.

28. Пархоменко Н. Суверенітет держави: соціально-політична сутність та юридичний зміст. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 18 : Економіка і право : зб. наук. праць. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. Вип. 14. С. 113-124. URL : <https://enpuir.edu.ua/entities/publication/ffd27937-6bb3-4625-b3c2-6cc81c9999ff>

29. Плахотнік О. Конспект лекцій з дисципліни «Глобальна економіка» для підготовки здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня усіх спеціальностей / ДДТУ. Кам'янське, 2017. 63 с. URL : https://www.dstu.dp.ua/Portal/Data/7/34/7-34-z_kl55.pdf

30. Правове забезпечення державного суверенітету України : монографія / за заг ред. акад. НАН України Ю. С. Шемшученка. Київ : Вид-во «Юридична думка», 2011. 300 с.

31. Про державний суверенітет України : Декларація від 16 липня 1990 року № 55-XII. Верховна Рада України. Законодавство України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-12#Text>

32. Руссо Ж.-Ж. Про суспільну угоду, або принципи політичного права. Київ, 2001. 349 с. URL : <http://litopys.org.ua/rousseau/rous.htm>

33. Рябовол Л. Державний суверенітет: наукові підходи до визначення поняття і ступеня обмежень в умовах глобалізації. Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право. 2019. Вип. 3 (43). С. 262-266. URL : <https://visnyk-psp.kpi.ua/article/download/198484/198716/442897>

34. Саракуца М. О. Поняття та зміст державного суверенітету: визначення, становлення, розвиток. Форум права. 2010. № 4. С. 784-791. URL

: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/f730013a-1fb5-4d15-868f-3c149291f111/content>

35. Сергієнко Т. Теоретико-концептуальні виміри співвідношення різних видів суверенітету. Політикус. 2022. Вип. 4. С. 62-67. URL : http://politicus.od.ua/4_2022/9.pdf

36. Скрипнюк О. В., Крусян А.Р. Концепт «державний суверенітет» у класичних західних теоріях. Альманах права. 2021. Вип. 12. С. 11-19. URL : https://ccu.gov.ua/sites/default/files/skrypnyuk_o._krusyan_a._kocept_derzhavnyy_suverenitet_0.pdf

37. Співак В. Соціальна держава в процесі соціалізації глобалізації: політологічний аспект. Держава і право. Юридичні і політичні науки. 2013. Вип. 60. С. 442-449. URL : https://www.socosvita.kiev.ua/sites/default/files/Spivak_2013_4.pdf

38. Статут Організації Об'єднаних Націй. РАДА. Законодавство України. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010/conv#n24

39. Ткачук Ю. Глобалізація в сфері політики: інститути і механізми наддержавного впливу : автореф. дис. ... кандидати політичних наук: 23.00.02 – політичні інститути та процеси. Одеса, 2004. 17 с.

40. Троян І. Трансформація державного суверенітету в умовах глобалізації. Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. 2011. Вип. 23. С. 158-164. URL : <https://nasplib.isoftware.kiev.ua/server/api/core/bitstreams/d5fdf73b-98da-4aa2-b797-11761551cf25/content>

41. Удовика Л. Трансформація правової системи в умовах глобалізації: антропологічний вимір. Харків : Право, 2011. 552 с.

42. Федущак-Пславська Г. Політико-правова ідея суверенітету державної влади та її реалізація : автореф. дис... канд. юрид. наук : 12.00.01 Львів, 2000. 18 с

43. Хаустова М. Глобалізація і її вплив на сутність та соціальне призначення держави. Вісник Національної академії правових наук України

2013. № 4 (75). С. 30-41. URL : https://visnyk.kh.ua/web/uploads/pdf/ilovepdf_com-30-41.pdf

44. Шайгородський Ю. Глобалізація: неминучість концептуальних змін. Політичний менеджмент. 2012. №3. С. 64-75. URL : https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/shaigorodskyi_globalizatsia.pdf

45. Шайхет Д. Вплив глобалізації на суверенітет національних держав. ГРАНІ. 2024. № 3. Т. 27. С. 119-123. URL : <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/2053/2018>

46. Carl Schmitt, Political Theology, Four Chapters on the Concept of Sovereignty, George Schwab (trans.), Chicago: University of Chicago Press, 2005. URL : https://pdflibrary.wordpress.com/wp-content/uploads/2008/02/schmitt_polittheology.pdf

47. Declaration on principles of international law concerning friendly relations and co-operation among states in accordance with the charter of the United Nations. Refworld. Global Law & Policy Database. URL : <https://www.refworld.org/legal/resolution/unga/1970/en/19494>

48. Dicey A. An Introduction to the Study of the Law of the Constitution. 10th edn. London: Macmillan, 1959. URL : <https://lib.zu.edu.pk/ebookdata/Law/Introduction%20to%20the%20Study%20of%20the%20Law%20of%20the%20Constitution-by%20A%20V%20Dicey.pdf>

49. Grinin L. State Sovereignty in the Age of Globalization: Will It Survive? Globalistics and Globalization Studies. P. 211-237. URL : https://www.sociostudies.org/books/files/globalistics_and_globalization_studies/211-237.pdf

50. Held D., McGrew A. The Great Globalization Debate: An Introduction // Held D., McGrew A. (eds.). The Global Transformations Reader: An Introduction to the Globalization Debate. 2nd ed. Cambridge : Polity Press, 2003. P. 1-50. URL : https://soc303.wordpress.com/wp-content/uploads/2011/12/soc303_globalizationdebate.pdf

51. Kelsen H. General Theory of Law and State. Harvard Univ. Press, 1949. 517 p. URL : <https://www.scribd.com/document/314682314/70072974-General-Theory-of-Law-and-State-Hans-Kelsen-1949-pdf>

52. Krasner S. Sovereignty: Organized Hypocrisy. Princeton : Princeton University Press, 1999. URL : https://books.google.ch/books?hl=eN&id=tHJ5m56sBX4C&printsec=frontcover&utm_source=chatgpt.com#v=onepage&q&f=false

53. Krasner S. Rethinking the sovereign state model. Review of International Studies. 2001. № 27. P. 17-42. URL : https://library.fes.de/libalt/journals/swetsfulltext/16956999.pdf?utm_source=chatgpt.com

54. Padua M. Defensor pacis/ Translated by A. Gewirth. Columbia University Press, 2001. 550 p.

55. Steger M. Globalization. A Very Short Introduction. Oxford University Press. 2003. URL : https://global15.critstudies.calarts.edu/Steger.GlobalizationShortIntroCh1.pdf?utm_source=chatgpt.com

56. Stephen Krasner on Sovereignty, Failed States and International Regimes. Theory Talks. URL : https://www.files.ethz.ch/isn/155242/theory%20talk21_krasner.pdf

57. Weber M. Politics as a Vocation. New York : Oxford University Press, 1946. URL : https://ia600802.us.archive.org/28/items/weber_max_1864_1920_politics_as_a_vocation/weber_max_1864_1920_politics_as_a_vocation.pdf